

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 996470/5

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב מיכאל עמוס

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד גלעד בניאל)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יוסי ויצמן וטו"ר ניסים שבבו)

הנדון: פשרה בשאלת הצמדת כתובה הנקובה בלירות

החלטה

לפנינו הצדדים בערעור האישה על החלטת בית הדין האזורי בפתח תקווה שקבע שאין מקום לדון בנושא הכתובה.

בהחלטתו מיום כ"ז בכסלו התשפ"ב (1.12.2021) כתב בית הדין:

בהתאם לעובדה שמדובר בכתובה הנקובה בשקלים ישנים, כמו כן בהתחשב בעובדה שגם האישה מודה כי במסגרת האיזון עליו להעביר לאישה לכל הפחות סך של 76,317 ש"ח – זאת לאחר שיסתיים הליך הבירור מול האקטואר אשר חייבו בסכום גבוה יותר – לפיכך ובהתאם לאמור, אין כל מניעה מלהורות על חלוקה מיידית של כספי המגרש [בח''] לשני הצדדים ואין מקום לדיון נוסף בנושא הכתובה.

לאחר מכן ביום י"א בטבת התשפ"ב (15.12.2021) הבהיר בית הדין את החלטתו:

[...] ההחלטה האמורה התבססה על הודאת האישה ועל האמור ברוח האקטואר כי עליו להעביר לה לכל הפחות סך 76,000 ש"ח במסגרת האיזון (הסכום עוגל כלפי מטה). בית הדין סבור כי אין להצמיד את ערכה של הכתובה הנקובה בשקלים ישנים.

עם זאת ולפנים משורת הדין, גם אם היה מקום להורות על הצמדה: הואיל והאישה יעביר לאישה לכל הפחות סך 76,000 ש"ח במסגרת האיזון, בכך יבוצע תשלום בעבור הכתובה בכל מקרה, במסגרת המדיניות של היעדר כפל זכויות' הנהוגה בבתי הדין.

זאת ועוד: גם אם בזמנו, בשלהי שנת 2016, הסכים האישה לוותר על חלקו במגרש, היה זה כדי לסיים את כל ההליכים ולהביא לסידור הגט שבו כה חפץ. ויתור זה היה יפה לשעתו, לא נערך קניין על הוויתור אלא הייתה זו אמירה במסגרת הדיון. ברור מעל לכל ספק שאילו היה האישה יודע בזמנו כי ההליכים יימשכו עוד שנים ארוכות והצדדים יתגרשו רק בתאריך 10.11.20, לאחר סאגה ארוכה ועל סף היתר אישה שנייה שנאלץ לבקש – ובית הדין נעתר לבקשתו – לא היה מעלה בדעתו לוותר לאישה על חלקו במגרש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף: הערכת האיש, לפי האמור בהחלטת בית הדין הגדול מתאריך 20.9.16, הייתה כי ערכו הכולל של המגרש עומד על סך 600,00 ש"ח. בסופו של יום כידוע, נמכר המגרש בסך 940,000 ש"ח, סכום גבוה בהרבה ממה שהעריך האיש. אין ספק אם כן שהסכמתו אז לוותר, אינה תקפה נכון להיום.

טענות המערערת

האיש תבע גירושין ובית הדין האזורי קבע כי אין עילת גירושין ולכן הוא ללא כל ספק חייב בכתובת האישה. גם בית הדין הגדול קבע בהחלטתו מיום כי האישה תתגרש בכפוף לתשלום פיצויי הכתובה.

האיש התחייב בכתובה סך של 500,000 לירות ישראליות ובהצמדה שווי ההתחייבות 554,000 ש"ח. מנהג בתי הדין וגדולי הדיינים לפסוק הצמדת כתובה, גם בית הדין הגדול כתב בכמה פסקי דין שיש להצמיד את הכתובה, וגם במקרה זה הציע לאישה גירושין עם כתובה מוצמדת. גם לסוברים שאין לתת הצמדה מלאה, הרי שכאן – כיוון שגירש את האישה ללא עילה והיא זכאית לפיצויי גירושין – כל שכן שאין להפחית מכתובתה המלאה.

לא מדובר בהצמדת אותו מטבע אלא בביטול מטבע הלירה ושימוש חדש בשקל, ובזה הוא גרוע משינוי השקל לשקל חדש, ולאחר שני השינויים ערך הכתובה ללא הצמדה אפסי גם בחיי הנישואין.

עוד טוענת האישה: אין לקזז את חיוב הכתובה המיידית והוודאי עם כספים שאולי תקבלם בסוף עבודת האקטואר; נכסי המקרקעין של הצדדים שחולקו היו רשומים על שם האישה ואין לקזז את כתובתה מחלקה בהם ואף שהמגרש ב[ר'] היה מירושת אימו של האיש מכל מקום הוא נרשם על שמה בתחילת הנישואין והושבח בבנייה שבנו הצדדים לאחר הנישואין; האיש שפנה לערכאות לחלוקת הרכוש הרי הוא כמודה שמתחילת הנישואין קיבל עליו את מנהג המדינה שצבירת הנכסים בזמן הנישואין משותפת ועל אין לקזז מחלקה את סכום הכתובה.

טענות המשיב

המשיבה מעכבת את עבודת האקטואר ולכן אין לה להליך על האיחור בהגעת הכספים הנוספים. רק בזכות נחישות האיש קיבלה האישה את מחצית המגרש ב[מ'] שהייתה הולכת לאיבוד ללא פעילותו (לאחר הפירוד); הנכס ב[ר'] נתקבל מירושת אימו והכספים שהושקעו בו היו כספי הפנסיה שלו; כבר בתחילת הסכסוך קיבלה האישה מהאיש 1,080,000 ש"ח, כשהוא עדיין משלם את הלוואת המשכנתה גם על החלק שקיבלה לפי החוק, וסכום זה עולה עשרות מונים על שווי כתובתה.

הפסיקה הרווחת היא כדעת בית הדין האזורי שאין לתת לאישה כפל תשלומים, ולכן בקבלתה כספי איזון בסך 76,317 ש"ח מכוסה גם כתובתה כדעת בית הדין; במקום שחיוב הכתובה בא רק כפשרה או אומדנה שאינה מוסכמת אין מקום לחרוג ולאשר כפל תשלומים.

יש לחייב את האישה בפיצוי על שתיים-עשרה שנות העיגון של האיש, ולאחר שנוכח בית הדין בהתנהגותה האלימה בבית הדין הוכחה למפרע עילת הגירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכרעת בית הדין

נקדים ונאמר כי בית הדין האזורי כתב לקזז את סכום הכתובה רק מהכספים המחויבים על פי חישובי האקטואר, ולכן אין מקום לדון כאן בקיזוז הכתובה מנכסי המקרקעין הרשומים על שם האישה – גם ללא הטענות על בעלותה על הנכסים שאין לקזז את חוב הבעל מהם.

אלא שבית הדין האזורי קבע שאין הצמדה בסכום הכתובה (שנכתבה בלירות ישראליות), ואף לפני משורת הדין – אם נחוש לסוברים שיש להצמיד את הכתובה – יש לקזזה עם הסכומים העודפים שתקבל על פי האקטואר.

בזה יש להשיב שדנו בזה פוסקים רבים, ולדעתנו נראה שיש לנהוג בזה כ'סוגיא דעלמא' וכמנהג בתי הדין שיש להצמיד את החובות והכתובות וכדלהלן:

הנה – אף לגבי חובות, שיש בהם חשש ריבית – כתב המהרי"ט (חלק אבן העזר סימן ב): "יש מקומות שנוהגים לפרוע הכתובות והחובות הישנות בדרך ממוצע [...] וכן נוהגים ובאים בארץ ישראל מזמן הרבנים גדולי הדור שלפנים עד עתה."

וערוך השלחן (חושן משפט סימן עד סעיף ח) כתב:

ולכן, בזמננו כשלוה מעות 'סיג', והוא שטר חוב של המדינה – אם פסלה המלכות הוה כחספא בעלמא, וצריך לשלם תמיד ממעות 'סיג' החדשים. ואפילו במטבעות כסף אם אינן שוות המעות, רק שהמושל צוה שתלך בכך וכך ואחר כך פסלה, צריך ליתן לו תמיד מהחדשות. אבל כשהמטבע שוה מעותיה רק המושל פסלה מפני שינוי הצורה אז הדין כמו שכתוב בשולחן ערוך.

גם החזון איש (יורה דעה סימן עד ס"ק ה) כתב:

עניין המטבעות בזמננו נשתנה, שיש מטבעות שאין להן שיווי בחומרם כלום רק שהם כשטר על אוצר הממשלה ובזה הם מקיימים את ערכם, וכשנפסלו אינם שווים כלום. ונראה דבזה אפילו לווה סתם – אם נפסלו ואינם מטבע כלל, חייב ליתן לו מטבע היוצא, דלא חשיב כהוזל, דלא היה לו רק הצורה והצורה אבדה. ואם מטבע החדש נפחת מפני שאין אנשים נותנים בו אמן בערך שהיה להם אמן למטבע הראשון חשיב כנפחת. ואם הוקרו פירי בשביל זה, יש לחשוב את המטבע החדש כמטבע שנפחת, וצריך להוסיף למלווה את הפחת.

הלכה למעשה פסקו כן לגבי הלוואות גם הגר"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה חלק ב סימן סח אות יא) שיש לשלם בהצמדה, וכתב הגר"י בלוי בספר ברית יהודה ושנה משנתו בספר פתחי חושן (ירושא ואישות פרק ז – קצת דיני כתובה וגבייתה סוף הערה יב):

[...] שנראה שגם כשכתבו מטבע היוצא ואחר כך ירד מערכו שלעולם מחשבין הסכומים כפי ערכם כיום, ואפשר שבזמננו בארץ ישראל צריך לחשב בהצמדה למדד ועל כל פנים בהצמדה לדולר ואין בזה משום חשש רבית.

עוד העידו שהגר"ע יוסף והגר"ש אלישיב זכר צדיקים לברכה בשבתם בבית הדין הגדול נהגו כך לגבי כתובה, וראה עוד בפסק דינו של הרה"ג חיים שלמה שאנן זצ"ל בספרו עיונים במשפט (אבן העזר סימן כז) שביאר:

לענין ההצמדה של הכתובה כבר כתבנו בעבר שכיום יש להצמיד הכתובה למדד וציינו לדברי המהרש"ם והמובא בפסק הדין של הגר"ח הרצברג שבפד"ר (כרך יח) וכן לחלקת יעקב (יורה דעה סימן סד בהערה) שכתב שכיום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המדד דהיינו עוד בזמנו הוא הטיבעא והכסף הוא הפירות ואם כן החוב הוא הכסף הצמוד אשר משולם בשטרות כסף.

ראה שם באריכות דבריו.

וכן ראה דעת מרן הגר"ע יוסף (יביע אומר חלק יא אבן העזר סימן נט) שסבר לפשר בנידון הצמדה. (אומנם מה שכתב שם הוא כשיש עוד ערך כלשהו לכתובה, מה שאין כן בנידון דידן.)

לאור זאת נראה שכיוון שהאישה הייתה זכאית לכתובתה בהצמדה, ולכן הצייע לה בית הדין הגדול להתגרש בפיצוי כתובה, ואומנם מאידך גיסא אף שמתחילה לא הייתה עילת גירושין הרי שלאחר שחויבה להתגרש ולא עשתה כציווי בית דין יש מקום לומר כסוברים שאין לתת הצמדה מלאה, ולא רק שאין מקום לפיצויי גירושין אלא אולי להפך, כטענתו שיש מקום לפיצוי על הנזקים שנגרמו לו, ומלבד סברת בית הדין האזורי לקזז כפל תשלומים מהתשלום שיכריע האקטואר, לפיכך נראה כ'פשרה הקרובה לדין' כי במסגרת החלוקה והאיזונים יש לוודא כי האישה תקבל סך 100,000 ש"ח בעבור כתובתה לאחר האיזונים והתשלומים שהאישה מקבלת מהאיש.

ניתן לפרסום בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום כ"ח באייר התשפ"ב (29.5.2022).

הרב מיכאל עמוס

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה